

2.6.02.2019

Dno TRE 3292/12.01.00/2018

KANTELU

KÄSITELTÄVÄ ASIA

Uskonnotomat Suomessa ry katsoo Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle 20.4.2018 toimitetussa kantelussa, että Tampereen kaupungin Juhannuskylän, Lielahden, Kissanmaan ja Sammon kouluissa on menetelty virheellisesti uskonnollisia tilaisuuksia järjestettäessä.

SELVITYKSET

Aluehallintovirasto on saanut kanteluasiaan 24.5.2018 päivätyn Tampereen kaupungin apulaispormestari Johanna Loukaskorven selvityksen, jonka liitteenä on toimitettu Juhannuskylän koulun rehtori Esa Parkkalin, Lielahden koulun rehtori Tiina Haanpään, Kissanmaan koulun rehtori Markku Kokon ja Sammon koulun rehtori Maaret Tervosen selvitykset.

Uskonnotomat Suomessa ry on toimittanut selvityksiin 20.6.2018 päivätyn vastineensa.

ALUEHALLINTOVIKASTON RATKAISU JA PERUSTELUT

Ratkaisu

Aluehallintovirasto kiinnittää Tampereen kaupungin apulaispormestari Johanna Loukaskorven ja Juhannuskylän koulun rehtori Esa Parkkalin huomiota siihen, että uskonnollisten tilaisuuksien sijasta järjestettävän toiminnan on vastattava luonteeltaan mahdollisimman paljon toimintaa, jonka sijasta sitä järjestetään.

Aluehallintovirasto kiinnittää Tampereen kaupungin apulaispormestari Johanna Loukaskorven ja Lielahden koulun rehtori Tiina Haanpään huomiota opetuksen järjestäjän velvollisuuteen tiedustella kaikkien oppilaiden huoltajilta kertaluonteisesti tai tapauskohtaisesti suostumusta oppilaiden osallistumiseksi kouluaikana järjestettäviin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Lisäksi aluehallintovirasto saattaa edellä mainitun ohjauksen Kissanmaan koulun rehtori Markku Kokon tietoon.

Kanteluasian käsittely aluehallintovirastossa päättyy.

Sovelletut oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999, jälj. perustuslaki) 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän

syyn perusteella. Säännöksen 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Perustuslain 11 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Säännöksen 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Perusopetusasetuksen (852/1998) 6 §:n mukaan päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Perusopetusasetuksen 9 §:n 1 momentin mukaan opetuksen järjestäjän tulee laatia lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, josta määrätään opetuksen yleisestä järjestämisestä, opetustunneista ja opetuksen yhteydessä järjestettävästä muusta toiminnasta sekä työajoista, koulun ulkopuolella annettavasta opetuksesta sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Säännöksen 2 momentin mukaan opetuksen järjestäjän tulee ennalta ilmoittaa oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä 1 momentissa tarkoitetuista asioista.

Perustelut

Juhannuskylän koulu

Uskonnotomat Suomessa ry katsoo, että Juhannuskylän koulussa on syrjitty elämänskatsomustietoa opiskelevia oppilaita uskonnollisten tilaisuuksien sijasta järjestettäviä vaihtoehtoisia tilaisuuksia järjestettäessä. Uskonnotomat Suomessa ry kertoo, että pääsiäiskirkon sijasta järjestettävä vaihtoehtoinen toiminta on ollut koulun tilojen siivoamista ja piirtoheittimien kantamista varastoon. Kantelun mukaan koulussa on aiemminkin järjestetty ala-arvoista ohjelmaa uskonnollisten tilaisuuksien sijasta.

Juhannuskylän koulun rehtori Esa Parkkali kertoo selvityksessään, että kouluaikana järjestettävistä uskonnollisista tilaisuuksista ja niihin osallistumisen vapaaehtoisuudesta on tiedotettu huoltajia asianmukaisesti. Parkkalin mukaan koulun oppilailla on mahdollisuus osallistua kouluaikana eri uskontokuntien järjestämiin tilaisuuksiin annettujen yleisten ohjeiden mukaisesti.

Esa Parkkali tuo selvityksessään esille, että lehtori Vesa Soisaloilta saamansa tiedon mukaan kiirastorstain uskonnollisten tapahtumien sijasta oppilaille on järjestetty vaihtoehtoisena toimintana koulun kasvatustehtävän mukaista siivousta. Tehtäviin on kuulunut lähinnä keräyspaperin kuljetusta sekä joidenkin käytöstä poistettujen kevyiden laitteiden siirtoa pois kuljetettavaksi. Vaihtoehtoisien tilaisuuden järjestäminen tällä tavoin on Soisalon mukaan täysin perusteltua, sillä aina kun eri uskontokunnat järjestävät oman kulttuurinsa mukaisia

juhlia, niin juhliin osallistumattomat oppilaat jatkavat koulupäiväänsä normaalisti.

Esa Parkkalin selvityksen ohessa toimitetusta uskonnon ja elämäntietämystiedon lehtori Kaija Heinosen selvityksen mukaan koulussa on ollut kuukausittain evankelis-luterilaisen kirkon järjestämä aamunavaus. Uskonnollisten aamunavausten sijasta on järjestetty myös uskonnottomat tilaisuudet, jossa on käsitelty ajankohtaisia, yhteiskunnallisia tai eettisiä aiheita. Tilaisuudet ovat olleet toisinaan opettajien ja toisinaan oppilaiden suunnittelempia ja toteuttamia.

Perustuslain 11 §:n perusteella kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Tämän vuoksi, jos kouluaikana järjestetään uskonnollisia tilaisuuksia, on järjestettävä näiden tilaisuuksien sijasta myös vaihtoehtoista toimintaa niille oppilaille, jotka eivät näihin tilaisuuksiin osallistu.

Opetushallituksen ohjeessa (OPH-56-2018) koskien uskonnon ja elämäntietämystiedon opetusta sekä uskonnollisten tilaisuuksien järjestämistä esi- ja perusopetuksessa mukaan oppilaille uskonnollisten tilaisuuksien sijasta järjestettävän muun toiminnan on mahdollisuuksien mukaan vastattava luonteeltaan mahdollisimman paljon toimintaa, jonka sijasta sitä järjestetään. Vaihtoehtoinen toiminta on lähtökohtaisesti ohjattua ja valvottua toimintaa, joka vastaa järjestetyn tilaisuuden tarkoitusta ilman uskonnollista sävyä.

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää vaihtoehtoista toimintaa nimenomaan koulun tai seurakunnan ja koulun yhteistyössä järjestämien uskonnollisten tilaisuuksien sijasta. Näin ollen oppilaiden osallistuessa opetuksen järjestäjän luvalla omatoimisesti uskonnollisiin tilaisuuksiin, ei koululla on velvollisuutta järjestää koululla erityistä vaihtoehtoista toimintaa, vaan tällöin muut oppilaat opiskelevat opetussuunnitelman mukaisesti.

Kantelussa esiin tuotu pääsiäiskirkko on ollut opetuksen järjestäjän kouluaikana järjestämä tilaisuus, jonka ajaksi koulu on ollut velvollinen järjestämään mielekästä ja mahdollisimman paljon uskonnollista tilaisuutta vastaavaa vaihtoehtoista toimintaa ilman tunnustuksellista sisältöä. Aluehallintovirasto katsoo, että oppilaiden tekemät siivoustyöt eivät vastaa luonteeltaan pääsiäiskirkkoa, vaan kyseessä on ennemminkin koulun huoltotyöt. Juhannuskylän koulussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että kaikkien uskonnollisten tilaisuuksien sijasta järjestettävä vaihtoehtoinen toiminta on valmiiksi suunniteltua, mielekästä ja tarkoituksenmukaista. Koulun käytäntö aamunavausten järjestämisen suhteen on aluehallintoviraston näkemyksen mukaan kuitenkin asianmukainen, sillä koulussa on järjestetty uskonnollisten aamunavausten lisäksi myös mihinkään katsomukseen perustumatonta tilaisuutta.

Lielahden koulu

Uskonnotomat Suomessa ry kertoo, että Lielahden koulussa on tiedotettu pääsiäishartaudesta niin, että kaikkien uskontokuntaan kuuluvien oppilaiden on edellytetty osallistuvan hartauteen. Uskontokuntaan kuulumattomille järjestetty vaihtoehtoinen toiminta on kantelun mukaan ollut väritystehtävien tekemistä luokahuoneessa. Uskonnotomat Suomessa ry katsoo, että koulu on loukannut oppilaiden uskonnonvapautta määritessään kaikki uskontokuntaan kuuluvat oppilaat hartauksilaisuuteen. Lisäksi Uskonnotomat Suomessa ry katsoo koulun syrjineen hartauksilaisuuteen osallistumattomia oppilaita järjestäessään heille vähäpätöistä ohjelmaa. Koulu ei ole kantelun mukaan myöskään tiedottanut huoltajia hartauksilaisuudelle vaihtoehtoisen toiminnan sisällöstä.

Lielahden koulun rehtori Tiina Haanpää kertoo selvityksessään, että huoltajia on tiedotettu pääsiäishartaudesta ja sen sijasta järjestettävästä vaihtoehtoisesta tilaisuudesta ennakoon Helmi-viestin välityksellä. Huoltajilta ei ole kuitenkaan selvityksen mukaan kysytty, kumpaan tilaisuuteen heidän lapsensa osallistuvat. Haanpään mukaan pääsääntöisesti seurakuntaan kuuluvat oppilaat osallistuvat hartauksilaisuuksiin ja muut oppilaat vaihtoehtoisin tilaisuuksiin. Tilaisuuksien sisällöstä ei ole selvityksen mukaan kerrottu etukäteen huoltajille.

Uskonnolliset tilaisuudet, kuten pääsiäishartaus, ovat uskonnon harjoittamista, mihin kenelläkään ei ole perustuslain 11 §:n nojalla velvollisuutta osallistua. Oikeus olla osallistumatta omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen koskee samalla tavalla uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia kuin kuulumattomiakin. Tämän vuoksi kaikilla oppilailla on oikeus olla osallistumatta uskonnollisiin tilaisuuksiin. Kantelunalaisessa asiassa koulussa on asianmukaisesti järjestetty uskonnollisen tilaisuuden sijasta vaihtoehtoista toimintaa.

Opetushallituksen ohjeen (OPH-56-2018) koskien uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetusta sekä uskonnollisten tilaisuuksien järjestämistä esi- ja perusopetuksessa mukaan oppilaan huoltaja ilmoittaa, osallistuuko oppilas uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoituksen voi ohjeen mukaan tehdä kertaluonteisesti esimerkiksi esi- ja perusopetukseen ilmoittauduttaessa tai tarvittaessa tapauskohtaisesti. Ilmoituksen muodon päättää opetuksen järjestäjä. Ilmoituksen jälkeen esi- ja perusopetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaan osallistuminen uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen taikka niille vaihtoehtoiseen toimintaan toteutuu lähtökohtaisesti huoltajan ilmoituksen mukaisesti. Tämän lisäksi aluehallintoviraston näkemyksen mukaan opetuksen järjestäjän on myös huomioitava perustuslain 6 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla oppilaan oma tahto uskonnollisiin tai niille vaihtoehtoisin tilaisuuksiin osallistumisesta ainakin silloin, kun oppilas tämän tahdon nimenomaisesti ilmaisee.

Perustuslain 11 §:ssä säädetyn uskonnon ja omantunnon vapauden tarkoituksena on turvata se, että kenenkään ei tarvitse osallistua vakaumuksensa vastaisiin tilaisuuksiin ylipäättään. Tämän vuoksi uskonnonvapautta ei voida tarkastella koulussa niin, että oppilaille tai heidän huoltajilleen tulisi varata mahdollisuus valita yksittäistapauksissa oppilaalle mieluisin tilaisuus. Huoltajien ilmoittaessa kertaluonteisesti oppilaan osallistumisesta uskonnollisiin tai niiden sijasta järjestettäviin vaihtoehtoisin tilaisuuksiin turvataan myös se, että koululla on mahdollisuus suunnitella vaihtoehtoisten tilaisuuksien sisältö osallistujamäärän huomioivaksi ja mielekkääksi. Huoltajilla on kuitenkin kertaluonteisesta ilmoittamisesta huolimatta oikeus myöhemmin muuttaa ilmoitustaan kokonaisvaltaisesti tai tilaisuuskohtaisesti.

Perusopetusasetuksen 9 §:n mukaan opetuksen järjestäjän on ennalta ilmoitettava oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä opetukseen ja opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Edellä mainituksessa opetushallituksen ohjeessa todetaan yleisesti, että koulun on tiedotettava huoltajia koulussa järjestettävien tapahtumien sisällöistä. Uskonnollisten tilaisuuksien sijasta järjestettävän toiminnan osalta ei tarvitse aluehallintoviraston näkemyksen mukaan poiketa yleisestä koulun tapahtumien tiedotuslaajuudesta.

Koulussa lukuvuoden aikana järjestettävien uskonnollisten tilaisuuksien keskeisestä sisällöstä voidaan tiedottaa esimerkiksi kertaluonteisesti lukuvuoden alussa, jolloin huoltajat saavat tietää, mitä uskonnollista ainesta tilaisuudet sisältävät. Yhdenvertaisen kohtelun periaate edellyttää koulua tiedottamaan vaihtoehtoisen toiminnan sisällöstä samassa laajuudessa kuin uskonnollisen tilaisuuden sisällöstä. Tiedottaminen on aluehallintoviraston näkemyksen mukaan perustuslain 11 § huomioiden riittävää, kun tiedotteesta ilmenee minkä uskonnollisen yhdyskunnan vakaumuksen mukaisesta tilaisuudesta on kyse. Opetuksen järjestäjällä ei kuitenkaan ole velvollisuutta tiedottaa jokaisen tilaisuuden sisällöstä tarkasti erikseen.

Aluehallintovirasto katsoo, että Lielahden koulussa on tiedusteltava kaikkien oppilaiden huoltajilta suostumusta oppilaiden osallistumiseksi kouluaikana järjestettäviin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Tämän tiedustelun voi tehdä opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla kertaluonteisesti, esimerkiksi lukuvuoden alussa tehtävällä kyselyllä, tai tapauskohtaisesti. Tämän lisäksi opetuksen järjestäjän on myös huomioitava oppilaan kehitystason mukaisesti hänen omat näkemyksensä halustaan osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin. Merkityksellistä on, että oppilaille tai heidän huoltajilleen on varattava mahdollisuus muuttaa ilmoitustaan lukuvuoden aikana.

Kissanmaan koulu

Uskonnottomat Suomessa ry kertoo, että Kissanmaan koulussa on tiedotettu koulun pääsiäisjuhlasta pääsääntöisenä toimintana.

Tiedotteessa on kerrottu, että elämänkatsomustietoa opiskeleville oppilaille ja muihin uskontokuntiin kuuluville oppilaille järjestetään halutessaan muuta ohjelmaa. Koulu ei ole tiedottanut huoltajia pääsiäisjuhlan sijasta järjestettävän vaihtoehtoisen tilaisuuden sisällöstä. Uskonnotomat Suomessa ry kertoo, että rehtoria on pyydetty korjaamaan tiedotetta niin, että siinä olisi kerrottu myös valittavissa olevasta uskonnotomasta tilaisuudesta, mutta tiedotetta ei kuitenkaan korjattu. Kantelun mukaan koulu on loukannut oppilaiden uskonnonvapautta määrätessään kaikki evankelis-luterilaiseen uskontokuntaan kuuluvat oppilaat uskonnolliseen juhlaan.

Kissanmaan koulun rehtori Markku Kokko kertoo selvityksessään, että koulu on korjannut käytäntöjään koskien oppilaiden oikeutta valita osallistuvatko he uskonnolliseen tilaisuuteen vai sen sijasta järjestettävään tilaisuuteen. Selvityksen mukaan koulu hoitaa jatkossa tilaisuuksista tiedottamisen niin, että aito valinnanvapaus toteutuu kaikkien oppilaiden kohdalla.

Edellä Lielahden koulua koskevassa luvussa esiin tulleisiin perusteluihin viitaten aluehallintovirasto toteaa, että koulun on tiedusteltava kaikkien oppilaiden huoltajilta suostumusta oppilaan osallistumiseksi kouluaikana järjestettäviin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Se, että oppilas opiskelee uskontoa ei suoraan tarkoita sitä, että hän osallistuisi uskonnollisiin tilaisuuksiin. Tiedustelun voi tehdä opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla kertaluonteisesti, esimerkiksi lukuvuoden alussa tehtävällä kyselyllä, tai tapauskohtaisesti. Tämän lisäksi opetuksen järjestäjän on myös huomioitava oppilaan kehitystason mukaisesti hänen omat näkemyksensä halustaan osallistua uskonnollisiin tai niille vaihtoehtoisin tilaisuuksiin. Merkityksellistä on, että oppilaille tai heidän huoltajilleen kerrotaan mahdollisuudesta muuttaa ilmoitustaan lukuvuoden aikana.

Sammon koulu

Uskonnotomat Suomessa ry kertoo, että Sammon koulussa on tiedotettu järjestettävän kiirastorstain tapahtuma Kalevan kirkossa ja koulun juhlasalissa. Kantelun mukaan erään luokan opettaja on suullisesti sanonut oppilaille, että uskonnon opetuksessa olevien oppilaiden on osallistuttava kirkossa järjestettävään tilaisuuteen. Uskonnotomat Suomessa ry katsoo, että koulu ei ole tiedottanut kirkossa ja juhlasalissa järjestettävistä tilaisuuksista riittävän selkeästi niin, että oppilaat olisivat olleet tietoisia siitä, ketkä saavat mennä juhlasaliin ja millaista ohjelmaa siellä järjestetään.

Sammon koulun rehtori Maaret Tervonen kertoo selvityksessään kantelussa esiin tuodun tiedotteen olleen seuraavanlainen: "Hyvä kotiväki, tervetuloa kiirastorstain 29.3. tapahtumiin Kalevan kirkkoon tai koulumme juhlasaliin (2.krs) klo 12.15–12:50. Oppilaiden koulupäivä

päätyy tilaisuuksiin. Muilta osin noudatetaan torstain lukujärjestystä. Ystävällisin terveisin, Sammon koulun väki.”

Oppilaiden kanssa on Maaret Tervosen mukaan keskusteltu siitä, että toinen tilaisuus on kirkossa ja toinen on tunnustukseton. Tervosen mukaan kantelussa esiin tuotu opettajan ohjeistus on ollut puutteellinen. Koulussa on Tervosen mukaan keskusteltu juhlaikäytännöistä ja tulevien tapahtumien toimintamallia on päivitetty yhdessä koulupolun kanssa. Selvityksen mukaan koulussa tullaan kiinnittämään huomiota tunnustuksellista ainesta sisältävien ja niiden sijasta järjestettävien vaihtoehtoisten tilaisuuksien sisällöstä tiedottamiseen.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan Sammon koulun tiedote on ollut asianmukainen ja siitä on tullut selvästi esille, että koulussa järjestetään paitsi uskonnollinen tilaisuus, niin myös sen sijasta vaihtoehtoinen tilaisuus. Aluehallintovirasto ei voi ottaa kantaa siihen, mitä yksittäinen opettaja on mahdollisesti sanonut, mutta toteaa, että tiedotteesta ei saa käsitystä, että siinä ohjattaisiin oppilaita valitsemaan tilaisuuksien väliltä sillä perusteella, opiskeleeko oppilas uskontoa vai ei.

Kantelusta tai selvityksestä ei tule ilmi, tiedustellaanko Sammon koulussa huoltajien suostumusta oppilaan osallistumiseksi uskonnollisiin tilaisuuksiin kouluaikana. Aluehallintovirasto toteaa edellä esiin tulleeseen viitaten, että koulun on pyydettävä huoltajalta suostumus oppilaan osallistumiseksi uskonnollisiin tilaisuuksiin kouluaikana joko kertaluonteisesti tai tapauskohtaisesti. Oppilaita ei voida ohjata osallistumaan uskonnollisiin tai niiden sijasta järjestettäviin vaihtoehtoisin tilaisuuksiin sillä perusteella, opiskeleeko oppilas uskontoa vai ei.

Aluehallintovirasto kuitenkin toteaa, että koululla ei ole velvollisuutta tiedottaa uskonnollisten tilaisuuksien sijasta järjestettävien vaihtoehtoisten tilaisuuksien sisällöstä kantelussa esiin tuoduin tavoin tavallista koulun tiedottamistapaa laajemmin. Uskonnonvapautta käsiteltäessä tiedottamisen merkityksellisyys painottuu muutoinkin edellä esitetyin tavoin uskonnolliseen tilaisuuteen, jotta oppilaat ja huoltajat osaavat arvioida, sisältääkö tilaisuus heidän vakaumuksensa vastaista sisältöä vai ei.

MUUTOKSENHAKU

Tähän vastaukseen ei voi hallintolain 53 d §:n nojalla hakea muutosta valittamalla.

LISÄTIETOJA

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa lakimies Anna Sahavirta (p. 0295 018 839, anna.sahavirta@avi.fi).

Lakimies

Kreetta Pölönen

Lakimies

Anna Sahavirta

JAKELU JA SUORITEMAKSU**Päätös**

Uskonnotomat Suomessa ry

Tampereen kaupunki, apulaispormestari Johanna Loukaskorpi, jota pyydetään antamaan päätös tiedoksi rehtori Esa Parkkalille, rehtori Tiina Haanpäälle, rehtori Markku Kokolle ja rehtori Maaret Tervoselle

Suoritemaksu

Maksuton päätös

Tämä asiakirja LSSAVI/3247/2018 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LSSAVI/3247/2018 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Pölönen Kreetta 21.02.2019 09:59

Esittelijä Sahavirta Anna 21.02.2019 08:34